

Važnost recenzijskog postupka u časopisima nižeg čimbenika odjeka

The Importance of the Peer Review Process in Journals with a Lower Impact Factor

Lara Batičić

Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet,
Zavod za medicinsku kemiju, biokemiju i
kliničku kemiju, Rijeka, Hrvatska

Sažetak. Recenzijski postupak nije samo administrativni korak u publikaciji znanstvenih i stručnih radova, već predstavlja temelj kvalitete i dugoročne održivosti znanstvene zajednice. Unatoč manjoj vidljivosti časopisa nižeg čimbenika odjeka na globalnoj razini, recenzijski postupak osigurava očuvanje visokih znanstvenih standarda te temeljitu provjeru ispravnosti i relevantnosti rukopisa. Recenzijski postupak ključan je u održavanju integriteta znanstvene komunikacije, posebno u časopisima koji se bore za prepoznatljivost u širem znanstvenom prostoru. Osim poboljšanja kvalitete istraživačkih radova, recenzijski postupak igra i ključnu ulogu u održavanju etičkih standarda unutar znanstvene zajednice. Časopisi s nižim čimbenikom odjeka često objavljuju radove koji se bave specifičnim temama ili regionalnim pitanjima koja su zanemarena u većim međunarodnim časopisima. U kontekstu hrvatskog jezika i lokalnog istraživačkog okruženja, ovaj proces omogućuje ne samo održavanje visoke razine znanstvene produkcije već i jačanje zajedništva među istraživačima, čime se pridonosi razvoju cijele znanstvene zajednice u Hrvatskoj. U maloj hrvatskoj znanstvenoj zajednici, gdje je broj istraživača i institucija često ograničen, kvalitetna recenzija može značajno utjecati na razvoj znanstvene komunikacije i reputaciju domaćih časopisa.

Ključne riječi: čimbenik odjeka časopisa; recenzijski postupak; standardi izdavaštva; znanstvena zajednica

Abstract. The peer review process is not merely an administrative step in the publication of scientific and professional manuscripts; it is the foundation of quality and long-term sustainability within the scientific community. Despite the limited global visibility of journals with lower impact factors, the peer review process ensures the preservation of high scientific standards and a thorough examination of the accuracy and relevance of manuscripts. Peer review is essential for maintaining the integrity of scientific communication, particularly in journals striving for recognition in the broader scientific arena. Beyond enhancing the quality of research articles, peer review also plays a crucial role in upholding ethical standards within the scientific community. Journals with lower impact factors often publish works that address specific topics or regional issues overlooked by larger international journals. In the context of the Croatian language and the local research environment, this process not only maintains a high level of scientific output but also strengthens collaboration among researchers, thereby contributing to the development of the entire scientific community in Croatia. In Croatia's small scientific community, where the number of researchers and institutions is often limited, high-quality peer review can significantly impact the advancement of scientific communication and the reputation of domestic journals.

Keywords: journal impact factor; peer review; publishing standards; scientific community

Dopisni autor:

Izv. prof. dr. sc. Lara Batičić
Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet,
Zavod za medicinsku kemiju, biokemiju i
kliničku kemiju
Braće Branchetta 20, 51000 Rijeka,
Hrvatska
E-mail: lara.baticic@uniri.hr

<http://hrcak.srce.hr/medicina>

UVOD U ZNAČAJ RECENZIJSKOG POSTUPKA

Jedan od najznačajnijih izazova s kojima se znanstveni časopisi suočavaju je recenzijski postupak zaprimljenih rukopisa. Urednički proces, koji čini bazu održivosti znanstvenih časopisa, složen je, ali neophodan u kontekstu širenja znanstvenih spoznaja^{1,2}. Kvaliteta znanstvenih časopisa ovisi o autorima, urednicima i recenzentima, koji moraju imati potrebno iskustvo i znanje kako bi osigurali kvalitetu objavljenih članaka¹. Ključni postupak koji definira temelj svakog znanstvenog časopisa, bez obzira na njegov čimbenik odjeka ili pripadnost određenoj kvartili u znanstvenom području, predstavlja upravo recenzijski postupak¹. Recenzijski postupak osigurava rigoroznu evaluaciju znanstvenih i ostalih radova, te predstavlja ključan alat za očuvanje znanstvenih standarda i kvalitete objavljenih rukopisa³. Urednici znanstvenih časopisa odgovorni su za koordinaciju i nadgledanje cjelokupnog procesa, za osiguravanje činjenice da rukopisi zadovoljavaju standarde etičkog i znanstvenog integriteta te da su temeljito provjereni i relevantni za svoje područje. Urednici su također zaduženi za odabir odgovarajućih recenzentata. Recenzijski postupak obuhvaća temeljitu provjeru rukopisa, procjenu stručnosti, znanstvenih postupaka, izvora, metodologije, znanstvenih istina te cjelokupnog prikaza određenog rada autora ili skupine koautora od stručnjaka u određenom području tematike rukopisa². Osim što osigurava kvalitetu, recenzijski postupak, temeljen na kritičkim osvrtima recenzentata, pomaže autorima u unaprjeđivanju svojih radova kroz konstruktivne sugestije i komentare recenzentata, gdje autori mogu poboljšati metodologiju, analizu podataka i jasnoću izlaganja. Ovaj ciklus unaprjeđenja rukopisa može rezultirati većim brojem kvalitetnih istraživačkih radova, što dugoročno pridonosi razvoju znanstvene zajednice^{2,3}.

VAŽNOST RECENZIJSKOG POSTUPKA U ČASOPISIMA S NIŽOM CITIRANOŠĆU

U časopisima s nižom citiranošću, odnosno nižim čimbenikom odjeka, poput *Medicine Fluminensis*, gdje se rukopisi objavljuju većinom na hrvatskom jeziku, recenzijski proces postaje još značajniji jer osigurava kvalitetu i vjerodostojnost znanstvenih,

stručnih, preglednih i ostalih vrsta radova u maloju znanstvenoj sredini. Osobit je izazov očuvati standarde dvostruko anonimnih recenzija s obzirom na činjenicu da se u malim znanstvenim sredinama samo određen broj znanstvenika, odnosno stručnjaka, bavi striktno definiranim i uskim područjem. Potonje postaje sve teže zbog sve većeg odbijanja stručnih recenzentata u sudjelovanju u recenzijskom procesu¹.

Recenzijski postupak nije samo administrativni korak u publikaciji znanstvenih i stručnih radova, već predstavlja temelj kvalitete i dugoročne održivosti znanstvene zajednice. Unatoč manjoj vidljivosti časopisa nižeg čimbenika odjeka na globalnoj razini, recenzijski postupak osigurava očuvanje visokih znanstvenih standarda te temeljitu provjeru ispravnosti i relevantnosti rukopisa.

U časopisima nižeg čimbenika odjeka, koji su podložni fluktuaciji citiranosti, dugoročno se nastoji održati trend makar i slabijeg, ali kontinuiranog rasta⁴. Unatoč manjoj vidljivosti takvih časopisa na globalnoj razini, recenzijski postupak jamči da znanstveni standardi ostanu visoki, a radovi temeljito provjereni i relevantni u određenom znanstveno-stručnom području^{5,6}. Kvalitetan recenzijski postupak može imati dugoročne pozitivne posljedice na reputaciju i vidljivost časopisa. U znanstvenom okruženju, gdje su istraživači orijentirani prema objavljivanju u časopisima s visokim čimbenikom odjeka, kvalitetan recenzijski proces predstavlja ključni korak u očuvanju i podizanju standarda kvalitete časopisa. Časopisi koji dosljedno provode rigorozne recenzije, grade povjerenje među autorima i čitateljima, što rezultira povećanom citiranošću i boljim pozicioniranjem u vrlo velikoj konkurenciji⁷.

ULOGA ČASOPISA I RECENZIJSKIH POSTUPAKA U AKADEMSKOJ ZAJEDNICI I OBRAZOVANJU

U kontekstu male hrvatske znanstvene zajednice, gdje je broj istraživača i institucija ograničen, časopisi nižeg čimbenika odjeka postaju važna platforma za objavljivanje akademskih publikacija iz manje poznatih institucija. To omogućuje istraži-

vačima i znanstvenicima objavljivanje rezultata svojih istraživanja, usprkos ograničenom pristupu resursima, odnosno neusporedivo manjoj prepoznatljivosti u odnosu na istraživače i znanstvenike iz istog područja iz renomiranih inozemnih institucija⁵. Časopisi s niskim čimbenikom odjeka često služe kao ključna platforma za nove istraživače. Oni omogućuju mladim znanstvenicima objavljivanje svojih radova u raznim kategorijama, čime stječu iskustvo i vidljivost unutar zajednice. Ovi časopisi također često pokrivaju specifična i često zanemarena istraživačka područja, čime omogućuju inovacije i nove perspektive koje možda ne bi bile prepoznate u većim, međunarodnim časopisima^{6,7}.

Časopisi s nižim čimbenikom odjeka često objavljuju radove koji se bave specifičnim temama ili regionalnim pitanjima koja su zanemarena u većim međunarodnim časopisima. U kontekstu hrvatskog jezika i lokalnog istraživačkog okruženja, ovaj proces omogućuje ne samo održavanje visoke razine znanstvene produkcije već i jačanje zajedništva među istraživačima, čime se pridonosi razvoju cijele znanstvene zajednice u Hrvatskoj.

Osim što pridonosi razvoju pojedinačnih istraživača, recenzijski postupak ima važan utjecaj na lokalnu znanstvenu zajednicu i obrazovni sustav⁷. Objavljeni radovi mogu poslužiti kao obrazovni resursi za studente i mlade istraživače. Time se omogućava prijenos znanja novim generacijama istraživača, kao i pristup relevantnim informacijama i rezultatima, što potiče daljnje istraživanje i razvoj⁵⁻⁷. Kvalitetna recenzija ovih radova ne samo da pomaže u valorizaciji lokalnih istraživanja već i potiče istraživače da se bave pitanjima od značaja za njihovu zajednicu. Osim toga, recenzijski postupak može potaknuti povezivanje različitih istraživačkih timova i institucija. Recenzenti, kroz svoj rad, mogu prepoznati potencijalne suradnje i pozvati autore na zajedničke projekte. Ova međusobna suradnja može dodatno ojačati hrvatsku znanstvenu zajednicu, dovodeći do snažnijih i relevantnijih istraživačkih inicijativa i projekata.

IZAZOVI I PRILIKE

Unatoč prednostima, časopisi s malim čimbenikom odjeka, osobito oni koji objavljuju radove na jeziku koji nije engleski, suočavaju se s brojnim izazovima. To se prije svega odnosi na česte poteškoće u privlačenju iskusnih recenzentata. Naime, tijekom standardnog uredničkog postupka, (pre)često se događa da recenzenti ni ne odgovore na zamolbu za recenzijom ili pak odbiju zamolbu, uglavnom navodeći prezauzetost kao glavni razlog. Ponekad se dogodi da predlože nekog od kolega(ica), no tu se začarani krug opet zatvara ako ni oni ne odgovore na zamolbu. Nadalje, svaki je recenzent odgovoran za pisanje svog kritičkog osvrta, koji ponekad bude uistinu detaljan i vrlo konstruktivan, a ponekad je to samo kratka izjava kako rukopis ne smatraju prihvatljivim za objavljivanje, ne navodeći konkretne razloge. Moguća je i potpuna suprotnost, gdje se kratkom rečenicom „prihvatiti za objavu bez preinaka“, ne navodeći prednosti i kvalitete pročitane rukopisa, također dovodi do poteškoća u cijelokupnom uredničkom postupku. Postoje nadalje i situacije u kojima uredništvo zaprimi potpuno oprečne recenzije, što iziskuje dodatne korake i uključivanje novih recenzentata u postupak. I naposljetku, očuvanje dvostruke anonimnosti u recenzijskom postupku časopisa s malim čimbenikom odjeka zasigurno je jedan od najvećih izazova, osobito u malim znanstvenim zajednicama poput hrvatske. Recenzijski postupak također igra ključnu ulogu u održavanju etičkih standarda unutar znanstvene zajednice. U kontekstu hrvatskih časopisa, gdje je zajednica relativno mala, važno je spriječiti pojavu (auto)plagijarizma. Pritom strog recenzijski proces, koji uključuje provjeru originalnosti teksta, može značajno smanjiti rizik od etičkih prekršaja. Među ostalim važnim izazovima časopisa s malim čimbenikom odjeka potrebno je naglasiti i poteškoće vezane za manjak resursa za promociju i distribuciju časopisa, što dodatno smanjuje vidljivost objavljenih radova. Međutim, ovi izazovi predstavljaju i prilike za inovaciju i razvoj. Ulaganjem u sustave podrške recenzentima i autorima, osobito onim mlađim i s manje iskustva, kao i u strategije za promociju, časopisi mogu poboljšati svoju vidljivost i prepoznatljivost unutar znanstvene zajednice^{1, 3, 5-8}.

ZAKLJUČAK

Recenzijski postupak nije samo administrativni korak - on je temelj očuvanja i podizanja standarda kvalitete objavljenih rukopisa, kao i dugoročne održivosti znanstvene zajednice. U kontekstu hrvatskog jezika i lokalnog istraživačkog okruženja, ovaj proces omogućuje održavanje visoke razine znanstvene produkcije te jačanje zajedništva među istraživačima. Iako časopisi s nižim čimbenikom odjeka nemaju jednaku globalnu vidljivost kao prestižniji časopisi, recenzijski postupak uvijek igra ključnu ulogu u očuvanju visokih znanstvenih standarda. Rigoroznom evaluacijom rukopisa recenzenti osiguravaju činjenicu da svaki rad bude pažljivo pregledan, ispravnost rezultata provjerena, a relevantnost sadržaja procijenjena s obzirom na aktualne znanstvene spoznaje i specifično područje istraživanja. Na taj način, unatoč izazovima ograničene vidljivosti, časopisi s nižim čimbenikom odjeka nastoje očuvati integritet i pouzdanost znanstvenih doprinosa, čime pridonose kvaliteti i povjerenju unutar šire istraživačke zajednice. Recenzijski postupak pridonosi ne samo razvoju znanosti već i širem društvenom dijalogu o važnosti istraživanja i njegovim doprinosima. Konačno, recenzenti, urednici, ali i autori imaju odgovornost prema cijeloj znanstvenoj zajednici. Njihova je uloga ključna u očuvanju integriteta znanstvene komunikacije, posebno u časopisima koji se bore za prepoznatljivost u ši-

rem znanstvenom prostoru. Znanje, iskustvo i posvećenost znanstvenim standardima ključni su u osiguravanju činjenice da svi objavljeni radovi ispunjavaju visoke kriterije, čime se pridonosi cjelokupnoj reputaciji i kredibilitetu znanstvenih časopisa u Hrvatskoj.

Izjava o sukobu interesa: Autorica izjavljuje kako ne postoji sukob interesa.

LITERATURA

1. Ashrafi-Rizi H, Samouei R. Review process of the health scientific journals according to explanation of experts. *J Educ Health Promot* 2019;8:187.
2. Candal-Pedreira C, Rey-Brandariz J, Varela-Lema L, Pérez-Ríos M, Ruano-Ravina A. Challenges in peer review: how to guarantee the quality and transparency of the editorial process in scientific journals. *An Pediatr (Engl Ed)* 2023;99:54-59.
3. Gisbert JP, Chaparro M. Tips and guidelines for being a good peer reviewer. *Gastroenterol Hepatol* 2023;46:215-235.
4. Ogden TL, Bartley DL. The ups and downs of journal impact factors. *Ann Occup Hyg* 2008;52:73-82.
5. Choi JJ, Gaskins LC, Morton JP, Bingham JA, Blawas AM, Hayes C et al. Role of low-impact-factor journals in conservation implementation. *Conserv Biol* 2024;17:14391.
6. Wang JL, Li X, Fan JR, Yan JP, Gong ZM, Zhao Y et al. Integrity of the editing and publishing process is the basis for improving an academic journal's Impact Factor. *World J Gastroenterol.* 2022;28:6168-6202.
7. Kaskas NM, Ballard DH, Weisman JA, Vanchiere JA. Medical student journals: teaching the peer-review process and promoting academic mentorship. *J La State Med Soc* 2016;168:166.
8. Mayer D, Eastin C, Kane B, Lee S, Davis J, Chan TM. The importance of peer review skills: value and necessity of training residents to ensure continued scientific excellence. *AEM Educ Train* 2024;8:76-79.